

LA BORSA DEL METGE CATALA A MEXIC

Antoni PUCHE i MANAUT

La Borsa del Metge Català no tingué rèplica semblant en els metges espanyols. Hi va haver entitats a l'exili mexicà, espanyoles i catalanes que es van anar formant o van reviscolar, com l'Ateneo Ramón y Cajal o l'Orfeó Català, però cap amb aquestes característiques.

La Borsa del Metge Català començà la seva activitat l'octubre de l'any 1943. L'inspirador de l'esperit de la Borsa fou Wenceslau Dutrem. En una carta que dirigeix el 19 de novembre del 1943 al Dr. Pelai Vilar, que exercia a Pachuca, li explica que s'havia recollit un fons de 410 pesos, entre 18 metges, 4 apotecaris i uns laboratoris, per endegar la Borsa. La carta correspon al "Document número 1" de les "Dades Historiogràfiques de la Borsa", recollides pel Dr. Pelai Vilar.

La carta fa referència al fet que la Borsa substituïria la Mutual del Sindicat, es mantindria per aportació dels socis, i tindria per finalitat primordial ajudar els compnays que ho necessitessin. També explicava que la seva creació s'acordà en anteriors trobades de metges.

Els que en formen part en aquell moment viuen bàsicament a la Ciutat de Mèxic. Es proposa als que viuen i exerceixen fora de la capital d'incorporar-s'hi. Cal tenir en compte les grans distàncies en aquell immens país, i més en aquell temps.

També hi col·laboren laboratoris creats per catalans i/o en els quals treballen activament compatriotes. (Farbar, Queralt Mir, Andròmaco, i Servet).

La Borsa és oberta, i així se significa, als catalans d'origen i als que han estudiat a la Facultat de Barcelona.

L'aportació inicial global per subscripció fou de 410 pesos mensuales, dels quals 10 corresponien a cada soci, i la resta a l'aportació dels laboratoris.

En el decurs del temps hi trobem entregues fetes a les vídues de metges morts (Dr. Civit, Dr. Rafael Trueta, Dr. Demòfil Franco...) sopars d'homenatge, celebracions de nocces d'argent professionals (Dr. Aramburu, Dra. Palma, Dr. Pelai Vilar).

Un element força interessant és que s'hi van incorporant membres d'una segona generació, metges fills de metges exiliats, alguns d'ells van anar a Mèxic molt petits, altres nasqueren allí. Primer pagaven una quota més reduïda.

Els diners recaptats veiem que donen uns interessos bancaris i així es reflecteix puntualment en les successius informes que van rebent els adherits.

L'idioma emprat normalment és el català, malgrat el pas del temps, i lògicament sempre és present el fet que es tracta de persones que viuen i treballen en un exili que, de moment, pensen que no és definitiu.

Amb data de 31 de desembre de 1959 trobem que en la relació s'hi han adherit entre d'altres Cèsar Pi i Sunyer i Josep Puche. En aquell moment la quota normal és de 30 S i la recaptació final és de 1105 S (S'especifica que 385 provenen dels laboratoris Farbar, Servet, Andròmaco i Queralt Mir). Veure el Document número 7, de l'any 1959.

En el decurs dels anys veiem una constant preocupació per les qüestions de la Pàtria llunyana. Així, en el Document número 13, del dia 9 de setembre de l'any 1964, enviat al mestre Pau Casals, se l'encoratja i donà suport per defensar els drets nacionals de Catalunya.

Van sorgint en els anys seixanta noves inquietuds, i així els metges més joves, en un document del 10 de juny de 1967, entre altres coses proposen:

- Organitzar ajudes de viatge d'estudis per a metges catalans o fills de catalans, organitzant un comitè de beques. Es demana que el presideixi el Dr. Albert Folch i Pi.

- Instituir un Premi de la Borsa del Metge Català als Jocs Florals de la Llengua Catalana, per a treballs d'investigació científica i d'Història de la Medicina Catalana.

Amb aquestes mesures s'intentava anar revitalitzant la institució, a la vegada que anar-hi donant pas a les noves generacions, i de fet, en part s'assoleix, però la "Borsa" anirà morint poc a poc. Raons:

- La majoria dels metges ja no es trobaven en una posició tan precària socialment i econòmicament.

- El temps passat, l'aïllament físic de Catalunya i la integració a Mèxic va pesant, malgrat que les arrels són fortes. A més, la segona i tercera generació estimen la Pàtria paterna, però ja són mexicans.

- L'Estat Espanyol i en part Catalunya, aniran normalitzant la seva situació política i social.

Entre els darrers documents de la Borsa hi trobem una relació de membres, amb metges associats que residien fora de Mèxic, a l'exili, com Josep Trueta i Duran Jordà, a Anglaterra; Jaume Pi-Sunyer i Bayo, a Iowa (Estats Units), etc...

El 3 de febrer de l'any 1972, prèvia reunió dels associats desaparegué definitivament la "Borsa del Metge Català a Mèxic". Abans encara va ajudar econòmicament la vídua d'un dels associats que ho precisava (Dr. Demòfil Franco), segons consta en el Document número 11, que expresava el següent:

"En reunió del 3 de febrer de l'any 1972 es dona per acabada la misió de la "Borsa" i es dipositen 100.000 pesos a la Nacional Financiera, en nom de la Directiva, per ajudar la Sra. Laia, vídua de Franco".

* Feina feta per la Borsa, segons les "Dades Historiogàfiques" (recopilades pel Dr. Pelai Vilar):

- La Borsa va fer tasques de Mutual, ajudant metges i familiars necessitats, sobretot al començament.
- Fou un focus de vida social entre els exiliats.
- Intentà posteriorment instituir premis i ajudes, fins i tot a metges residents a Catalunya. Ensopegà, de vegades, amb l'Institut d'Estudis Catalans, "possiblement per desconeixement de les dificultats polítiques que encara es patien a Catalunya" (segons opinió que m'expressà el Dr. Pelai Vilar).
- Ambicionà portar a terme activitats importants en el terreny científic, amb resultats desiguals.
- Agrupà els metges catalans exiliats a Mèxic, on tots eren nousvinguts.
- Intentà acollir noves generacions, aconseguint-ho només parcialment.
- Fou un cas únic entre els metges exiliats de l'Estat Espanyol després de la guerra del 1936-39.

En opinió del Dr. Pelai Vilar: "Fou l'esperit de la col.laboració entre els catalans".

* Relació de Fundadors, (apareguida al Document número 1):

1) Metges:

Armendarès i Torrent, Salvador
Benet i Escobar, Lluís
Cuyàs i Fontdevilla, Josep
Dutrem i Domínguez, Wenceslau
Espinasa i Massagué, Josep
Folch i Pi, Albert
Gispert i Vila, Josep
Palau i Abad, Francesc
Paniello i Grau, Francesc
Parés i Guillen, Carles
Penya i Massip, Josep
Piñol i Nolla, Jordi
Plà i Armengol, Ramon

Ralló i Tomàs, Antoni
Tarrida i Forns, Frederic
Trueta i Raspall, Rafael
Vallès i Ventura, Jordi
Zabala i Hernández, Josep

2) Farmacèutics:

Boix (no consta el nom)
Boné, Antoni
Dutrem, Eliseu
Pi i Llusa

* President de la Borsa:

- Dr. Salvador Armendares i Torrent (novembre 1942 - abril 1949)
- Dr. Antoni Peyrí i Rocamora (maig 1949 - febrer 1964)
- Dr. Pelai Vilar i Canales (març 1964 - abril 1965)
- Dr. Albert Folch i Pi (maig 1965 - febrer 1972)

Resum de tasques mutualistes:

- Ajut a vídues de metges: Sra. Civit, Sra. Zabala, Sra. Trueta, Sra. Benet, Sra. Sabina.
- Enterraments sufragats: Drs. Benet, Rafael Trueta, Demòfil Franco.
- Fideicomisos per als fills del Dr. Trueta i per la vídua del Dr. Franco

Tasques de recolzament científic:

- Premi Turró
- Premi dels Metges Exiliats
- Recepcions als Drs. Puigvert, Martorell i Perelló.